

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra botaniky a fyziologie rostlin

Vliv ekologických zájmových skupin na rozhodovací proces ve
státní správě České republiky

Bakalářská práce

Autor práce:

Jan Misák

Vedoucí práce:

Mgr. Milan Skalický, Ph.D.

©2014 Česká zemědělská univerzita v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Vliv ekologických zájmových skupin na rozhodovací proces ve státní správě České republiky“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích stran.

V Praze dne 11. 4. 2014

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu práce Mgr. Milanu Skalickému, Ph.D. za jeho vstřícnost a odvahu, kterou jako jeden z mála projevil při zaštitění mnou vybraného tématu jako bakalářské práce, ačkoliv nebylo na seznamu témat jím nabízených. Samozřejmě mu též děkuji za jeho profesionální přístup a čas, který mé práci věnoval.

Vliv ekologických zájmových skupin na rozhodovací proces ve státní správě České republiky

Souhrn:

V práci jsou nejprve vysvětleny základní pojmy, které je potřeba při dalším studiu tématu znát a rozumět jim.

Je vysvětlena podstata ekolobbingu, rozdíl a prolínání s korupcí, vznik a jednotlivé strany při procesu (eko)lobbování.

Jsou popisovány nejznámější ekolobbistické organizace a samozřejmě i státní instituce, které se nejčastěji stávají jejími cíly.

Analyzován je i český legislativní proces, jeho jednotlivé fáze a místa, ve kterém probíhá lobbing.

Byly vybrány 2 známé aféry v ČR, při kterých bylo použito ekolobbingu a snažím se odhalit jeho vliv na to, jak celé aféry nakonec dopadly.

Po krátkém zamyšlení „Ekolobbing jako hrozba“ následuje shrnutí právní úpravy lobbování v České republice, a to včetně plánovaného zákona na jeho omezení, který byl nakonec odložen.

Vlastní výzkum v podobě strukturovaného dotazníku, určený představitelům ekologických zájmových organizací, má za cíl zjistit vliv těchto organizací na státní správu. Výsledky tohoto dotazníku jsou dále konfrontovány s osobním rozhovorem s expertem na právo životního prostředí, působícím na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

Klíčová slova:

Lobbování, ekologické organizace, ovlivňování, legislativní proces.

Influence of the environmental interest groups on decision making process in state administration of Czech republic

Summary:

The paper first explains the basic concepts that are needed for further study of the topic to know and understand them.

It explains the nature of ecolobbying, difference and blending with corruption, vigorous and individual parties in the process of ecolobbying.

It describes the most famous ecolobbying organizations and of course the state institutions that are most often become its objectives.

Czech legislative process, its phases and the point at which lobbying takes place is analyzed.

Work also describes 2 famous affairs in the Czech Republic, where ecolobbying was used and try to detect its influence on how the whole affair turned out.

Next chapter "Ecolobbying as a threat" is followed by a summary of the legislation, lobbying in the Czech republic, including the planned bill to limit the yoke, which was eventually postponed.

Own research is in the form of a structured questionnaire, designed for leaders of environmental interest groups, aims to determine the influence of these organizations on the government. The results of this questionnaire are also confronted with a personal interview with an expert in environmental law, acting at the Law Faculty of Charles University in Prague.

Keywords:

Lobbying, environmental organizations, influencing, the legislative process.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Cíl práce	9
3. Literární rešerše	10
3.1. Cíle ekolobbingu.....	10
3.1.1. Zaměstnanci ekolobbujících organizací, jejich motivace a personální propojení 10	
3.1.2. Lobbying jako forma Public Relations	11
3.1.3. Lobbying vs korupce	11
3.1.4. Postihování korupce	12
3.2. Vybrané zahraniční studie o ekolobbingu.....	12
3.3. Ekolobbing v ČR.....	13
3.3.1. Státní instituce zabývající se ochranou přírody v České republice.....	13
3.3.2. Ekologické organizace v České republice.....	15
3.4. Legislativní proces v ČR	17
3.4.1. Zákonodárná iniciativa.....	17
3.4.2. Projednání zákona	17
3.4.3. Vyhlášení zákona.....	18
3.4.4. Účinnost právního předpisu	18
3.5. Fáze legislativního procesu a lobbying	18
3.5.1. Zákonodárná iniciativa.....	18
3.5.2. Projednání zákona	18
3.5.3. Vyhlášení zákona a účinnost právního předpisu	18
3.5.4. Role lobbyingu	19
3.6. Státní zásahy do oblasti ochrany přírody a životního prostředí	19
3.6.1. Odpůrci státních zásahů v ochraně přírody a životního prostředí	19
3.6.2. Podporovatelé státních zásahů v ochraně přírody a životního prostředí	20
3.7. Vybrané aféry ekologického lobbování v ČR a vliv na konečné rozhodnutí	20
3.7.1. Podpora výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů v roce 2005	20
3.7.2. Nový občanský zákoník a ochrana zvířat	23
3.8. Ekolobbing jako hrozba pro ČR	26
3.9. Právní úprava lobbyingu a jeho regulace.....	27

3.9.1.	Úprava lobbingu v Čechách	28
3.9.2.	Návrhy zákonů o lobbingu v ČR	29
3.9.3.	Aktuální situace.....	30
3.10.	Budoucnost ekologie a lobbingu	31
4.	Metodika.....	32
4.1.	Dotazníkové šetření mezi představiteli ekologických organizací.....	32
4.2.	Osobní rozhovor s expertem.....	32
4.3.	Zjištění stanoviska Bezpečnostní informační služby (civilní kontrarozvědka) k činnosti ekologických zájmových organizací.....	33
4.4.	Cíle dotazníkového šetření a rozhovorů	33
4.5.	Vysvětlení pojmů.....	33
4.5.1.	Lobbing.....	34
4.5.2.	Ekologická zájmová skupina.....	34
4.5.3.	Environmentalismus	35
4.5.4.	Ekoterorismus	35
4.5.5.	Ekolobbing	36
4.5.6.	Public Relations.....	36
4.5.7.	Korupce	36
5.	Výsledky	38
6.	Diskuze	40
7.	Závěr	42
8.	Seznam literatury.....	43
9.	Přílohy.....	47
9.1.	Přepis rozhovoru s doc. JUDr. Vojtěchem Stejskalem, Ph.D., docentem na Katedře práva životního prostředí Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze	47

1. Úvod

Rozhodovací proces ve státní správě se odedávna snažili ovlivňovat různí jednotlivci i organizované skupiny.

Stát tu má být od toho, aby všem stranám velmi pozorně naslouchal a na základě svého nejlepšího uvážení se rozhodl tak, aby výsledek byl ku prospěchu co největšímu množství lidí.

Lobbing je poměrně nová disciplína odvětví Public relations, která se snaží protlačovat své názory do zákonodárského procesu ve svůj prospěch.

Ochrana přírody je disciplína, která se snaží, někdy na úkor zájmů člověka, prosazovat environmentalistické myšlenky.

Spojením vzniká ekolobbing, který má za cíl prosazovat ochranu přírody na různých úrovních státních institucí v České republice.

Ekolobbing si v dnešní době rozhodně zaslouží naši pozornost, neboť čím dál více přibývá konfliktů mezi stranami, jež se liší v názoru na ochranu životního prostředí.

2. Cíl práce

Cílem práce je zjistit, jakým způsobem ovlivňují zájmové skupiny, zabývající se ochranou přírody, chod státních institucí. Konkrétně se jedná o vliv na změny v legislativě, vliv na aktuální problémy a do jaké míry jsou tyto organizace schopné ovlivnit rozhodnutí státních institucí.

Práce má dále za cíl zjistit možné personální propojení mezi státními orgány ochrany přírody a velkými ekologickými zájmovými skupinami, a tudíž možné ovlivňování chodu těchto institucí ve prospěch zmíněných organizací.

Ve své práci bych chtěl polemizovat s obecně panujícím přesvědčením, že vliv těchto organizací na státní správu je pouze kladný. Chtěl bych přiblížit a objektivně zhodnotit potenciálních hrozby, které plynou ze strany těchto zájmových skupin a jejich aktivistů pro veřejné zájmy.

Shrnu právní ošetření lobbingu v České republice a nebezpečí, které může pro stát a jeho zájmy znamenat.

3. Literární rešerše

3.1. Cíle ekolobbingu

Ekolobbingem se zabývají profesionální i volnočasové ekologické zájmové organizace a na různých úrovních i jednotlivci.

To mohou být jednotlivé osoby, které pracují pro několik organizací na jednou jako externí konzultanti a ekolobbing provádí sami za sebe – na své jméno u svých vlastních kontaktů.

Dle Šedivého, Mendlíkové a kol. (2012) je podstatou a cílem ekolobbingu dostat mezi veřejnost, zákonodárné sbory a další důležité cíle názory, myšlenky a teorie, které ekolobbing provozující organizace či jednotlivec považuje v ochraně přírody za důležité.

3.1.1. Zaměstnanci ekolobbujících organizací, jejich motivace a personální propojení

Dle výroční zprávy organizace Greenpeace za rok 2012 bylo za zaměstnance utraceno včetně sociálních, zdravotních a dalších zákonných nákladů 3 828 000 Kč.

Mimo to bylo utraceno dalších 2 243 000 Kč za expertní, analyzační a konzultační služby od externích spolupracovníků, kteří byli organizací osloveni. V této složce mohou být zahrnuti i zaměstnanci (spolupracovníci) organizace pracující na živnostenský list.

Dle vyjádření tiskové mluvčí Greenpeace ČR Šárky Pechové z února 2013 má česká pobočka 18 – 20 placených zaměstnanců a cca 90 aktivních neplacených dobrovolníků.

Průměrná mzda placených zaměstnanců je 26 000 Kč hrubého a jeden jediný pracuje na zkrácený úvazek, ostatní mají úvazek plný.

Dále podle informací mluvčí nikdo ze zaměstnanců nepracuje v jiné firmě či instituci, někteří jsou ale dobrovolníci v některé další neziskové organizaci (zaměřené na problematiku sociálního vyloučení (Člověk v tísni), ochrany přírody (Hnutí Duha, Děti Země) a pomoci zvířatům v nouzi).

Dle jejího osobního hodnocení by to ani nebylo možné, protože práce v ekologické organizaci je časově velmi náročná a další úvazek, byť zkrácený, by nebylo reálné stíhat.

Kumulace funkcí ekologických aktivistů větších organizací (například s funkcí státních zaměstnanců zodpovědných za různé projekty ochrany přírody, investice a další důležité projekty) se zdá, že neexistuje.

Samozřejmě ale i v odvětví ochrany přírody (jako ve skoro každém dalším odvětví) zajisté fungují různá další propojení, neboť představitelé ekologických organizací a státních úřadů za tuto problematiku zodpovědnou se velmi často setkávají na oficiálních i neoficiálních úrovních a jejich práce se do jisté míry protíná.

Kromě propojení pracovního přichází v úvahu i propojení přátelské, neboť na těchto funkcích je nezbytná podobná kvalifikace a zaměstnanci ekologických organizací i státních úřadů mohou být bývalými spolužáky z vysokých škol, různých kurzů či bývalých zaměstnání.

Pravidelná setkávání těchto lidí (ať už oficiální nebo neoficiální) jsou dle mého názoru ku prospěchu věci, je třeba ovšem dávat pozor na možný klientelismus, zákulisní dohody, přátelské obchody a další pro stát nežádoucí jevy, které z těchto vztahů mohou pramenit a jež mohou vést až k ohrožení ekonomických a jiných zájmů České republiky.

Všechny ekologické organizace se snaží dle svých slov být striktně nezávislé. Např. Greenpeace ve své výroční zprávě zmiňuje pouze „Dary od příznivců“ a neuvádí žádné sponzorské příspěvky od firem či různých státních programů (které dle svého tvrzení kategoricky odmítá a nepřijímá), kromě své mateřské mezinárodní centrály.

Oficiálně tedy ke sponzoringu velkých ekologických organizací firmami docházet nemůže, ovšem neoficiální možnosti, jak si zavázat zaměstnance jednotlivých ekologických organizací vždy existovaly a existovat budou i nadále.

3.1.2. Lobbying jako forma Public Relations

Lobbying a ekolobbying jsou formy odvětví Public Relations.

Jako jeho nástroj je lobbying nabízen komerčními firmami, které institucím budují a udržují dobré vztahy s veřejností na zakázku.

Většinou je tedy prováděn za účelem zisku. Může být prováděn subjekty, kterým o obhajované problematiku osobně nejde, a jsou pouze zainteresovanými stranami k tomuto účelu najaty.

Profesionální lobbying většinou provádí osoby s velmi dobrými kontakty na instituce (politiky, státní úřady), mnohdy to mohou být lidé se zkušenostmi z politiky a byznysu (např. Marek Dalík, bývalá pravá ruka expremiéra Mirka Topolánka, který vlastní lobbistickou firmu „New Deal communication“).

3.1.3. Lobbying vs korupce

I přes snahy o osvětu a vysvětlení fenoménu lobbyingu v očích veřejnosti je však velmi často zaměňován s korupcí a s ní souvisejícími nelegálními a nekalými praktikami. Je tomu tak do jisté míry proto, neboť v minulosti byl lobbying pojímán jako prosazování zájmů jakýmkoli dostupnými prostředky, běžně doprovázený i mnohými korupčními praktikami.

Určení hranice jako pomyslné dělicí čáry mezi lobbyngem a korupcí a vymezení lobbyngu jako něčeho legitimního a prováděného v souladu s českým i evropským právem je přitom základem veškeré diskuze o možnostech jeho regulace.

Zatímco lobbying je vymezen jako (na volném trhu) etické a legální působení na politiky, volené zástupce či úředníky s cílem ovlivnit výsledek legislativního procesu, pro korupci je zcela typické, že jde o zneužití postavení za účelem dosažení soukromého, finančního, anebo jiného zisku bez ohledu na zájmy veřejnosti či vedení firmy. Korupce rozhodně do politického procesu nepatří, narušuje jeho efektivitu a transparentnost, její projevy prokazatelně ohrožují důvěru a stabilitu právního státu.

Nejpodstatnější rozdíl mezi lobbyingem a korupcí tedy spočívá v tom, že zatímco lobbista přichází s informacemi, analýzami a konkrétními podněty, v případě korupčního jednání jde o poskytování úplatků, provizí, nejrůznějších protislužeb či jiného plnění, jež vede k zisku této osoby.

3.1.4. Postihování korupce

Korupce jakožto nežádoucí společenský jev je v České republice postihována především v důsledku trestněprávní odpovědnosti za trestné činy „přijetí úplatku“, „podplácení“ a „nepřímé úplatkářství“ (jedná se o trestné činy uvedené v ustanoveních §§ 331 – 334 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku v platném znění. Kromě úplatkářství jakožto jednoho z mnoha projevů korupce je v právním řádu zakotveno několik dalších skutkových podstat trestných činů, jež definují korupční chování.

Jde o trestné činy úředních osob „zneužití pravomoci úřední osoby“ a „maření úkolů úřední osoby z nedbalosti“ (§§ 329, 330), a dále trestné činy „neoprávněně nakládání s osobními údaji (§180), „zneužití informace a postavení v obchodním styku“ (§ 255), „sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě“ (§ 256), „pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži“ (§257) a „pletichy proti veřejné dražbě“ (§ 258).

3.2. Vybrané zahraniční studie o ekolobbingu

Vlivu ekolobbingu na veřejnou správu a zákonodárství v oblasti politiky životního prostředí je v zahraničí věnována pozornost již dlouhodobě.

Jednou ze studií postihující toto téma je práce Environmentalism, democracy and pollution control (Fredriksson et al, 2005), ve které se autoři snaží empiricky dokázat vliv počtu environmentalistických lobbistických skupin na striktnost předpisů politiky životního prostředí. Tuto hypotézu ve své studii potvrzují a dovozují tak, že podpora nevládních ekologických organizací je jednou z cest k ovlivňování národních politik.

Studie Environmental pressure group strength and air pollution: An empirical analysis (Binder et al, 2005) dochází ke stejnému závěru, jejich práce věnuje pozornost působnosti nevládních ekologických organizací na poli Evropské unie. Zdůrazňují ale, že jejich výzkum byl

zaměřen pouze na aktivity spojené s prosazováním předpisů týkajících se znečištění ovzduší a že výsledky výzkumu nelze aplikovat na všechny unijní akty týkající se životního prostředí. Třetí studie s názvem Lobbying friends and foes in climate policy: The case of business and Environmental interest groups in the European Union (Gullberg, 2008) se zaměřuje více na samotnou podstatu lobbingu v orgánech EU. Jaké strategie ekolobbisté využívají a zda je jejich chování odlišné od ostatních lobbistických skupin. Autorka se věnuje především rozdílu mezi lobbováním u „přátel“, tedy subjektů již předem danému řešení nakloněným (např.: zákonodárci spojení se stranou Zelených) a působením na „nepřátele“ – subjekty, které je nutné přesvědčit či přemluvit. Autorka zjistila, že rozdíly mezi lobbisty existují a také existují rozdíly při lobbování v různých orgánech EU. Obecně se dá říci, že ekologické organizace lobbují u spřízněných subjektů, zatímco skupiny zastupující obchodní zájmy se obracejí i na subjekty jim nenakloněné.

3.3. Ekolobbing v ČR

Cílem ekolobbingu se (kromě zákonodárných sborů České republiky) na státní úrovni potenciálně stávají převážně státní orgány ochrany přírody a životního prostředí.

Na regionálních úrovních to mimo jiné mohou být:

1. odbory životního prostředí jednotlivých obcí
2. odbory zodpovědné za územní plánování
3. odbory zodpovědné za stavební povolení

3.3.1. Státní instituce zabývající se ochranou přírody v České republice

3.3.1.1. Ministerstvo životního prostředí

Ministerstvo životního prostředí je ústředním orgánem státní správy pro:

- ochranu přirozené akumulace vod
- ochranu vodních zdrojů a ochranu jakosti podzemních a povrchových vod
- ochranu ovzduší
- ochranu přírody a krajiny
- ochranu zemědělského půdního fondu
- výkon státní geologické služby
- ochranu horninového prostředí, včetně ochrany nerostných zdrojů a podzemních vod
- geologické práce a ekologický dohled nad těžbou
- odpadové hospodářství

- posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí, včetně těch, které přesahují hranice státu
- myslivost, rybářství a lesní hospodářství v národních parcích
- státní ekologickou politiku

3.3.1.2. Státní fond životního prostředí

Státní fond životního prostředí České republiky je specificky zaměřenou institucí, která je významným finančním zdrojem při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí. Příjmy Fondu jsou tvořeny především z plateb za znečišťování nebo poškozování jednotlivých složek životního prostředí (poplatky za vypouštění odpadních vod, odvody za odnětí půdy, poplatky za znečištění ovzduší, poplatky za ukládání odpadů) a s tím spojených splátek poskytnutých půjček a jejich úroků. O použití finančních prostředků z Fondu rozhoduje ze zákona ministr životního prostředí na základě doporučení poradního orgánu - Rady Fondu. Tyto příjmy tvoří součást státního rozpočtu České republiky.

3.3.1.3. Česká inspekce životního prostředí

ČIŽP je odborný orgán státní správy, který je pověřen dozorem nad respektováním zákonných norem v oblasti životního prostředí. Dohlíží rovněž na dodržování závazných rozhodnutí správních orgánů v oblasti životního prostředí. Česká inspekce životního prostředí byla zřízena v roce 1991 zákonem ČNR č. 282/1991 Sb. o České inspekci životního prostředí a její působnosti v ochraně lesa, ostatní složky se k ní připojily následně v průběhu let 1991 - 1992. ČIŽP je samostatnou organizační složkou státu zřízenou Ministerstvem životního prostředí ČR.

3.3.1.4. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

Předmětem činnosti AOPK ČR je:

- sledování stavu, změn a vývojových trendů vybraných biotopů a populací ohrožených druhů a krajiny
- vedení Ústředního seznamu ochrany přírody (ÚSOP) a centrální státní dokumentace ochrany přírody a krajiny, vedení specializované knihovny a správního archivu
- vytváření, správa a vedení Informačního systému ochrany přírody (Portál ochrany přírody a Mapový server)
- odborná podpora výkonu státní správy, metodická a znalecká činnost, a to zejména prostřednictvím regionálních pracovišť
- výkon státní správy v ochraně přírody a krajiny na území 24 chráněných krajinných oblastí a na ostatním území ČR v rozsahu daném zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a to zejména prostřednictvím 24 regionálních pracovišť.

- realizace praktických opatření na ochranu přírody a krajiny na území 24 chráněných krajinných oblastí a maloplošných zvláště chráněných území, tj. národních přírodních rezervací a památek na území celé ČR, včetně vymezování bezzásahových lokalit (budoucích pralesů)
- administrace celostátních dotačních programů (zejména krajinotvorných programů) i vybraných fondů Evropských společenství zaměřených na ochranu přírody a krajiny
- vyplácení finančních náhrad za ztížení zemědělského a lesnického hospodaření a při hospodaření na rybnících
- správa státního majetku ve zvláště chráněných územích ČR
- osvěta a šíření informací v oblasti ochrany přírody a krajiny, poradenství a vzdělávání (EVVO)
- mezinárodní spolupráce v ochraně přírody a krajiny. AOPK ČR je mj. členem konsorcia Evropského tematického střediska biologické rozmanitosti a vědeckým orgánem Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin (CITES) v ČR
- zajištění dále například strážní činnosti v chráněných územích

3.3.1.5. Státní pozemkový úřad

Státní pozemkový úřad navazuje na činnost bývalého Pozemkového fondu ČR a pozemkových úřadů.

Státní pozemkový úřad pokračuje v činnosti zrušených pozemkových úřadů v oblasti pozemkových úprav dle zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a mimo jiné organizuje komplexní pozemkové úpravy s důrazem na výstavbu a rekonstrukci polních cest, protierozních mezí, poldrů, biokoridorů a jiných krajinných prvků.

Od 1. ledna 2013 vykonává Státní pozemkový úřad jako právní nástupce Pozemkového fondu ČR roli povinné osoby dle zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

3.3.2. Ekologické organizace v České republice

V České republice vykazuje činnost množství ekologických organizací, jež mají za cíl ovlivňovat na různých úrovních rozhodování ve státní správě.

Je důležité od sebe oddělovat neziskové organizace veřejné (státní fungující pod jedním z jeho útvarů) a nestátní.

Mezi nejvýznamnější nestátní neziskové organizace v České republice dle Ministerstva životního prostředí ČR (mzp.cz - Nestátní neziskové organizace) patří:

3.3.2.1. Arnika

Arnika je česká nezisková organizace, která spojuje lidi usilující o lepší životní prostředí. Věří, že přírodní bohatství není pouze darem, ale také závazkem uchovat jej do budoucna. Svoji činnost opírá o tři pilíře – zapojení veřejnosti, odborné argumenty a komunikaci s médii. Příběhy s dobrým koncem dokládají, že práce lidí v Arnice přináší konkrétní výsledky. Pořád pracuje na tom, aby tomu tak bylo i nadále.

Arnika pracuje ve třech programech:

- Centrum pro podporu občanů – podpora veřejnosti v rozhodování o životním prostředí
- Ochrana přírody – ochrana druhové rozmanitosti českých vod a toků
- Toxické látky a odpady – omezování výskytu a lepší informovanost

3.3.2.2. Děti Země

Děti Země je v Česku působící ekologický spolek soustřeďující se na ochranu životního prostředí. Děti Země vznikly na podzim 1989 a dnes působí ve 12 pobočkách nebo klubech (v 11 městech).

Dlouhodobě se organizace věnuje problematice dopravy, likvidaci dřevin v urbanizovaných částech ČR a velkochovům zvířat.

Řeší též nebezpečné chemické látky, jako jsou například toxické zpomalovače hoření v některých výrobcích z PVC.

3.3.2.3. Greenpeace

Greenpeace je nezávislá nezisková organizace, která vede kampaně za změnu postojů a chování, ochranu životního prostředí a prosazování mírových řešení. Používá kampaně a nenásilnou a kreativní konfrontaci, aby poukázalo na globální environmentální problémy a propagovalo řešení, která jsou klíčová pro lepší životní prostředí i naši budoucnost. Cílem Greenpeace je zajistit schopnost Země udržet život ve vší jeho rozmanitosti.

3.3.2.4. Hnutí Duha

Hnutí DUHA prosazuje zdravé prostředí pro život, pestrou přírodu a chytrou ekonomiku.

- Prosazuje lepší zákony a další ekologická opatření: navrhuje řešení a jedná o nich s úřady, ministry a poslanci.
- Argumentuje připravenými a podloženými fakty: pracovníci připravují odborné studie či analýzy a spolupracují na nich s odborníky.

- Pravidelně informuje veřejnost i novináře: sleduje a komentuje ekologická témata. Pořádá odborné exkurze, debatuje s veřejností, vydává informační publikace. Aktivně zapojuje veřejnost do své práce.
- Pracuje s partnery: spolupracuje s obcemi či kraji, vědci, podniky, firmami a průmyslem a s řadou dalších. Dává si přitom důsledně pozor na svoji nezávislost.

3.4. Legislativní proces v ČR

Legislativní proces je proces, ve kterém dochází k přijetí právního předpisu, jeho změně či zrušení. Skládá se ze čtyř stádií.

3.4.1. Zákonodárná iniciativa

Teorie práva (Gerloch, 2004) uvádí, že „Zákonodárnou iniciativou se rozumí podání kvalifikovaného návrhu zákona. Kvalifikovaného v tom směru, že zákonodárny sbor je povinen se jím zabývat. Jinak může návrh na přijetí zákona podat v zásadě každý, pokud však navrhovatel nepatří mezi subjekty se zákonodárnou iniciativou, jde o pouhý podnět pro zákonodárce, jímž se může, ale nemusí zabývat.“

Zákonodárnou iniciativu má podle Ústavy České republiky na starost poslanec či skupina poslanců, senát jako celek, vláda a zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku.

3.4.2. Projednání zákona

Návrhy zákonů se předkládají předsedovi poslanecké sněmovny, který je rozešle všem poslancům a zařadí je na pořad sněmovny. Hlasování o návrhu zákona poté ve třech po sobě jdoucích čteních. Pro návrh zákona je ustanoven tak zvaný zpravodaj z řad poslanců či senátorů, kterému je konkrétní jeden návrh přidělen na starost. Ten vystupuje se svými stanovisky k návrhu zákona a dává k němu svá doporučení. Také má na starost hlídat proces projednání návrhu při výborech Poslanecké sněmovny a podávání pozměňovacích návrhů. Stanovisko zpravodaje může velmi často ovlivnit názor ostatních zákonodárců.

V prvním čtení se projednává o potřebě a kvalitě navrhovaného zákona. Ve druhém čtení probíhá jednání výboru, v němž poslanecké sněmovně navrhne přijetí či nepřijetí zákona, případně jeho změnu. Poté následuje obecní usnesení sněmovny, kdy může být návrh vrácen zpět k projednání výborem či navrhovateli k pozměnění. Pokud k tomu nedojde, tak dochází k podrobné rozpravě, v níž jsou předkládány pozměňovací návrhy k zákonu. Ve třetím čtení dochází již k finálním úpravám návrhu zákona pouze legislativního charakteru a poté následuje závěrečné hlasování. V případě přijetí je nadále postoupen senátu.

Senát může návrh zákona schválit, zamítnout či vrátit poslanecké sněmovně s různými pozměňovacími návrhy.

Pokud senát návrh zákona přijme, tak je postoupen prezidentu republiky. Senát může vyjádřit svou vůli neprojednáním zákona a v takovémto případě je postoupen dál nepozměněn. V případě zamítnutí zákona může senát přehlasovat poslanecká sněmovna. Pokud je návrh přijat, tak je postoupen prezidentovi.

3.4.3. Vyhlášení zákona

Zákon musí být vyhlášen ve Sbírce zákonů, platnosti nabývá dnem vyhlášení.

3.4.4. Účinnost právního předpisu

Účinnost nastává dnem, který je uveden v posledním ustanovení onoho zákona. V případě neuvedení je to defaultně 15. den ode dne jeho vyhlášení.

3.5. Fáze legislativního procesu a lobbying

Lobbying na legislativních úrovních sehrává významnou roli a to i v závislosti na fázi legislativního procesu, ve které je lobbying realizován.

3.5.1. Zákonodárná iniciativa

Pokud se lobbistickou činností snaží nezisková organizace, občan či právnická osoba prosadit zákon bez zákonodárné iniciativy, nejprve musí k podání návrhu přesvědčit některého poslance, skupinu poslanců, senát, vládu nebo zastupitelstvo kraje. Návrh musí být navržen jménem jednoho z těchto subjektů.

V této fázi legislativního procesu může lobbistická činnost sehrát svou roli, kdy se bude snažit působit na co nejrozšířenější skupinu osob se zákonodárnou iniciativou a u kterých existuje reálný předpoklad, že by mohl souhlasit se zaštitěním požadovaného zákona.

3.5.2. Projednání zákona

Tato část je pro lobbying velice významná, neboť je to poslední fáze, kterou může aktivně ovlivnit ve svůj prospěch.

Velice důležitou roli hraje také to, v jaké části druhé fáze legislativního procesu je lobbying praktikován. Nejúčinnější se toto jeví během čtení zákona v poslanecké sněmovně, případně již dopředu lobbovat v senátu, pokud existuje předpoklad a šance pro jeho schválení poslaneckou sněmovnou. Lobbying na úrovni prezidentské není již téměř vůbec efektivní a nepoužívá se ho.

3.5.3. Vyhlášení zákona a účinnost právního předpisu

V této fázi procesu je lobbying již zcela neefektivní, neboť již došlo ke schválení zákona. V třetí fázi dochází k jeho vyhlášení a ve čtvrté fázi nabývá účinnosti, tudíž již není koho ovlivňovat.

Případná aktivistická činnost je pochopitelná pouze v případě nesouhlasu se zákonem a jeho plánované napadení u nejvyšší instance - ústavního soudu.

3.5.4. Role lobbingu

Lobbing v legislativním procesu může ovlivnit rozhodování konkrétních poslanců či senátorů. Díky lobbingu může dojít k přijetí zákona obecně prospěšného pro většinu společnosti z hlediska současnosti či budoucnosti, ale i neprospěšného či přímo škodlivého a nebezpečného. Lobbing v legislativním procesu však může sehrát i roli hlídacího psa tím, že bude návrh zákona medializovat a tím upozorní na jeho klady či záporny a získá tím veřejnou podporu či zavržení.

Dle Jablonskiho (2006) tedy cílem vždy nutně nemusí být jen shánění hlasů pro přijetí nebo odmítnutí předpisu, ale i medializace problému, upozornění na možnou korupci či jiné problémy při jeho přijímání nebo pobídka k vyšší občanské angažovanosti při procesu přijímání předpisu (demonstrace, dopisy zástupcům občanů, crowdsourcing).

3.6. Státní zásahy do oblasti ochrany přírody a životního prostředí

Tošovská (2004) připomíná, že státní zásahy do ochrany přírody jsou pevně spjaty se složením Vlády, Poslanecké sněmovny, Senátu a kanceláře Prezidenta. Složení těchto útvarů se formuje vždy ve volbách.

Kromě názorového rozpoložení jednotlivých členů těchto sborů jsou pro množství a způsob státních zásahů do oblasti ochrany přírody důležité i stanovky jednotlivých politických stran, z nichž tyto členové pocházejí.

Tématům blízkým životnímu prostředí se, jak je již z názvu patrné, nejvíce věnují Zelení (v ČR Strana zelených).

Je však otázkou, zda spolu vzájemně korelují státní zásahy do životního prostředí a zlepšení stavu životního prostředí. Vyšlo již mnoho studií, které doposud neposkytli nevyvratitelnou odpověď. (Rothbard, 2001)

Státní zásahy do ochrany přírody a životního prostředí mohou být různého typu, od preventivních bezpečnostních prací až po sanační a odmořovací práce.

3.6.1. Odpůrci státních zásahů v ochraně přírody a životního prostředí

Mezi nejsilnější odpůrce státních zásahů do ochrany přírody a životního prostředí v ČR patří Liberální institut.

Liberální institut je nestátní, nezávislá, nezisková organizace, jejímž cílem je rozvíjet a aplikovat ideje a programy založené na principech klasického liberalismu:

- svoboda

- autonomie
- soukromé vlastnictví
- samoregulace tržního hospodářství

Liberální institut sdružuje liberálně smýšlející ekonomy, pořádá množství seminářů a konferencí a vydává vlastní publikace.

Z politických stran sem patří různé konzervativní i liberální frakce víceméně všech politických stran.

3.6.2. Podporovatelé státních zásahů v ochraně přírody a životního prostředí

Z díla sestaveného Lenkou Čamrovou (2007) plyne, že mezi významné podporovatele státních zásahů patří různé „zelené“ politické strany (Strana zelených, LES, Demokratická strana zelených), ekologické aktivistické skupiny, ekologicky smýšlející frakce ostatních politických stran.

Různé zásahy v tomto odvětví ale velmi často podporují i ostatní politické strany, které mohou touto činností sledovat buď přímo ochranu přírody, nebo obecné oživení ekonomiky (stavba – zvýšení zaměstnanosti), zisky do státní kasy (prodeje emisních povolenek CO₂) nebo vlastní zájmy (korupce). (Říha, 1995)

3.7. Vybrané aféry ekologického lobbování v ČR a vliv na konečné rozhodnutí

V České republice proběhlo v relativně nedávné době množství „afér“, jež plnily v tehdejších denících jejich titulní strany.

Vybral jsem na ukázkou několik z nich a pokusím se zhodnotit, které strany a jakým způsobem se angažovaly, kdo měl z dané situace největší prospěch, jak vše vnímala veřejnost a jaký byl konečný důsledek.

3.7.1. Podpora výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů v roce 2005

Státní podpora výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů energie byla v České republice vyhlášena zákonem 180/2005 Sb. o podpoře využívání obnovitelných zdrojů energie, tj. větru, slunečního záření, geotermální, vodní, půdní, vzdušná, biomasy, skládkového plynu, kalového plynu a bioplynu.

Zákon byl navržen roku 2003 vládou premiéra Vladimíra Špidly (ministrem životního prostředí byl Libor Ambrozek) a našel podporu u všech tehdy koaličních stran, proti byla jen tehdy opoziční ODS.

V zákoně byly také vyhlášeny dotační podmínky a garantované výkupní ceny pro solární elektrárny. Do tohoto zákona se dostal také pozměňovací návrh, který zavedl limit

maximálně pětiprocentního meziročního poklesu výkupních cen. Tento „přílepek“ navrhla poslankyně za ČSSD Hana Šedivá – přišla s tím, že výkupní cena elektřiny z obnovitelného zdroje nesmí klesnout pod 95 procent ceny za rok předchozí.

Dle shrnutí portálu Peníze.cz (Jak to bylo a je s fotovoltaikou v Česku, 2013), takzvaný solární boom ale přišel až o několik let později. Jeho hlavní příčinou byl podle odborníků bezpochyby razantní pokles ceny fotovoltaických technologií v letech 2008–2010 (pokles investičních nákladů na solární technologie souvisel zejména s rostoucí nabídkou čínských fotovoltaických modulů, které tlačily náklady dolů), a opožděná reakce státu, který adekvátně a včas nesnížil výši podpory.

Tabulka 1: Vývoj instalovaného výkonu fotovoltaických elektráren od roku 2006 (ke konci příslušného roku).

Data statistický úřad a Energetický regulační úřad, tabulka: Peníze.cz (Jak to bylo a je s fotovoltaikou v Česku, 2013)

Rok	Instalovaný výkon
2006	0,2
2007	3,4
2008	39,5
2009	464,6
2010	1959,1
2011	1971
2012	2086

Z přehledu instalovaného výkonu vyplývá, že například zatímco v roce 2009 se oproti roku 2008 celkový instalovaný výkon solárních elektráren zvedl o 425,1 MW, v roce 2010 „naskočil“ instalovaný výkon oproti roku 2009 o celkem 1494,5 MW. Dnes má fotovoltaika s instalovaným výkonem 2086 MW podle propočtů Energetického regulačního úřadu podíl 10,2 procenta na celkovém instalovaném výkonu v české energetické soustavě, což ji řadí na třetí místo hned za parní a jaderné elektrárny.

3.7.1.1.1. Důvod vzniku zákona 180/2005 Sb.

Zákon vznikl z popudu Evropské unie a její „směrnice 20/20/20“, která říká, že 20 % energie každého členského státu musí být do roku 2020 z obnovitelných zdrojů energie. Stanoveno bylo také masivní snížení emisí CO₂ o 20 %.

Okolo směrnice se do poslední chvíle velmi silně lobbovalo.

Země unie závislé na průmyslové výrobě stály o úlevy, 20 % ale nakonec prošlo díky Německu, Francii a Velké Británii – státy s vysokými podíly zelené energie.

Oznámené cíle již také dopředu kritizovaly ekologické organizace, které je označily jako nedostatečné.

České organizace viděly rozhodnutí komise EU jako nebezpečný ústupek energetickým firmám i zastaralému průmyslu a jako politické selhání.

Směrnice vznikla za silného lobbování ekologických organizací, které dopředu požadovaly velmi vysoká čísla ohledně podílů obnovitelných zdrojů energie a procentuálního snížení emisí CO₂.

3.7.1.1.2. Důsledky zákona 180/2005 Sb. pro Českou republiku

Rostoucí náklady na podporu obnovitelných zdrojů energie pocítila nejen státní kasa, ale v podstatě každý odběratel elektřiny přímo – v podobě neustále se zvyšujícího příspěvku na podporu obnovitelných zdrojů, který je zahrnut do celkové ceny elektřiny.

Tento poplatek se od roku 2006, kdy byl liberalizován trh s elektřinou také pro domácnosti, zvýšil o stovky korun. Z původních 28 korun narostl na 583 korun za každou spotřebovanou megawatthodinu elektřiny v roce 2012, z čehož nám vychází celkový nárůst o 555 korun. Příspěvek na obnovitelné zdroje se tak nemalou měrou promítl do účtů každé české domácnosti, zejména pak těch s vyšší spotřebou, které elektřinou i topí. V tabulce níže vidíme, kolik ročně zaplatila za podporu obnovitelných zdrojů domácnost, která elektřinou pouze svítí a napájí běžné domácí spotřebiče (roční spotřeba 3 MWh), domácnost, jež elektřinou také ohřívá vodu (roční odběr 8 MWh) a domácnost využívající elektřinu i na vytápění (roční spotřeba 17 MWh). (Peníze.cz - Jak to bylo a je s fotovoltaikou v Česku)

Tabulka 2. Data statistický úřad a Energetický regulační úřad, tabulka: Peníze.cz (Jak to bylo a je s fotovoltaikou v Česku, 2013)

Rok	Výše příspěvku na obnovitelné zdroje (v Kč bez DPH)	Roční platba domácnosti – elektřinou svítí	Roční platba domácnosti – elektřinou svítí a ohřívá vodu	Roční platba domácnosti – elektřinou svítí, ohřívá vodu a topí
2006	28	84	224	476
2007	34	102	272	578
2008	40	120	320	680
2009	52	156	416	884
2010	166	498	1328	2882
2011	370	1100	2960	6290
2012	419	1257	3352	7123
2013	583	1749	4664	9911

Dalším důsledkem je snížení reputace Evropské unie (respektive Evropského parlamentu), ekologických organizací a tehdejší vlády ČSSD v očích obyvatel ČR, kteří proti zdražování energií a obnovitelným zdrojům dlouhodobě vystupují.

Solární byznys a státní správa (vedení Energetického regulačního úřadu) jsou navíc v ČR podezříváni z korupce, ke které mělo dojít při připojování posledních solárních elektráren před ukončením výkupních cen.

Také existuje podezření, že celý zákon 180/2005 Sb. byl napsán na míru některým politikům a institucím. Podezírán je také státní podnik ČEZ, který od firem s neznámými vlastníky vykupoval již hotové solární elektrárny za vysoké ceny.

Touto tematikou se již mnohokrát zabýval týdeník Respekt, který patří vydavatelství Economia.

Například Hnutí Duha se svým podílem na schválení tohoto zákona veřejně chlubí a považuje ho za svůj velký úspěch (hnutiduha.cz – Reference). Dle jejich slov exhalace klesly o takové množství, jako kdyby přestalo jezdit 339 000 osobních aut.

3.7.2. Nový občanský zákoník a ochrana zvířat

„Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.“ (§494 zákona 89/2012 Sb. ze dne 3. 2. 2012, Občanský zákoník, Sbírka zákonů ročník 2012, částka 33/2012)

3.7.2.1. Změny v občanském zákoníku

Dle ustanovení v novém občanském zákoníku platném od 1. 1. 2014 (§494 zákona 89/2012 Sb. ze dne 3. 2. 2012, Občanský zákoník, Sbírka zákonů ročník 2012, částka 33/2012) již zvíře nespadá pod právní pojem věc, určitá ustanovení o věcech se na něj tak již nepoužívají. Ustanovení vymezuje zvíře jako tvora nadaného smysly – čímž se liší od věci, ale ne jako tvora nadaného smysly a rozumem – čímž se liší od člověka.

Tím že právní úprava staví zvíře kamsi na půli cesty mezi věc a člověka vyplývají mnohá další práva a povinnosti, především pro majitele a chovatele zvířat.

Nový občanský zákoník podstatně rozšiřuje chápání zvířete oproti platnému zákonu na ochranu zvířat, který v paragrafu 1 vymezuje zvíře jako živého obratlovce odlišného od člověka. Zvířetem jsou tedy ze soukromoprávního hlediska i bezobratlí, jsou-li schopni vnímat nebo cítit bolest či stres.

Dalším novým ustanovením týkajícím se zvířat a především vlastnického práva je ustanovení občanského zákoníku o roji včel.

§ 1014

(1) Ocitne-li se na pozemku cizí movitá věc, vydá ji vlastník pozemku bez zbytečného odkladu jejímu vlastníku, popřípadě tomu, kdo ji měl u sebe; jinak mu umožní vstoupit na svůj pozemek a věc si vyhledat a odnést. Stejně tak může vlastník stíhat na cizím pozemku chované zvíře nebo roj včel; vletí-li však roj včel do cizího obsazeného úlu, nabývá vlastník úlu vlastnické právo k roji, aniž je povinen k náhradě.

(2) Způsobí-li věc, zvíře, roj včel nebo výkon práva podle odstavce 1 na pozemku škodu, má vlastník pozemku právo na její náhradu.

Nově je také možné nabýt vlastnické právo i k nalezenému zvířeti, u kterého je zjevné, že mělo vlastníka, za předpokladu, že se k němu nikdo nepřihlásí do 2 měsíců od vyhlášení nálezů.

§ 1058

(1) Je-li nalezeno zvíře, u něhož je zjevné, že mělo vlastníka, oznámí nálezce nález bez zbytečného odkladu obci, nelze-li z okolností poznat, komu má být vráceno.

§ 1059

(1) Je-li nalezeno zvíře zjevně určené k zájmovému chovu a nepřihlásí-li se o ně nikdo do dvou měsíců od vyhlášení nálezů, nabude k němu nálezce vlastnické právo.

Nově se také zavádí právo majitele zvířete na náhradu při poranění zvířete, přičemž požadované náklady spojené s péčí o zvíře mohou podstatně převýšit cenu zvířete.

§ 2970

Náhrada při poranění zvířete

Při poranění zvířete nahradí škůdce účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví zraněného zvířete tomu, kdo je vynaložil; požádá-li o to, složí mu škůdce na tyto náklady přiměřenou zálohu. Náklady spojené s péčí o zdraví nejsou neúčelné, i když podstatně převyšují cenu zvířete, pokud by je vynaložil rozumný chovatel v postavení poškozeného.²³

Majitelů zvířat se týkají také ustanovení o nemajetkové újmě. Majitel má často ke zvířeti citový vztah a jeho smrt, nebo zranění u něj vyvolá citovou újmu, která je jedním z hlavních příkladů nemajetkové újmy.

§ 2971

Náhrada nemajetkové újmy

Odůvodňují-li to zvláštní okolnosti, za nichž škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit, ublížit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné, nahradí škůdce též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou

újmu důvodně pociťuje jako osobní neštěstí, které nelze jinak odčinit.²³

Obdobně můžeme na zvíře aplikovat též ustanovení o ceně zvláštní obliby. Tato cena má odražit osobní citový vztah majitele k zvířeti, má plnit spíše satisfakční a popřípadě i penální než reparační funkci. Tuto cenu navrhne poškozený, pokud na ni škůdce nepřistoupí, určí tuto cenu soud.

§ 2969

Náhrada při poškození věci

(2) Poškodil-li škůdce věc ze svévole nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní obliby

Při záchraně života bude nově možné způsobit škodu - například zachránit psa před udušením ze zavřeného auta rozbitím okénka. Tato škoda pak nebude na tom, kdo ji způsobil, moci být vymáhána. Toto ale bezvýhradně platí, pouze pokud jde zvířeti o život. Pokud je ohrožen pouze jeho zdravotní stav a smrt nehrozí, nesmí způsobená škoda přesáhnout cenu zvířete. V předchozí úpravě nesměla způsobená škoda přesáhnout cenu zvířete za žádných okolností.

Ohledně tohoto ustanovení se vedla největší diskuze, předmětem sporu bylo především poměrování „ceny života a zdraví“ zvířete a ceny majetku, který má být zničen. Například občanské sdružení Zvířata v nouzi požadovalo do textu zákona vložit větu o nadřazenosti života zvířete nad majetkem a určení okruhu živočichů, kterých se to týká. Tomuto požadavku však nebylo vyhověno. (Fragmenty.cz - Otevřený dopis SOS – Zvířata v nouzi o. s. ministru spravedlnosti ve věci otázky zvířat v novém občanském zákoníku)

§ 2906

Krajní nouze

Kdo odvrací od sebe nebo od jiného přímo hrozící nebezpečí újmy, není povinen k náhradě újmy tím způsobené, nebylo-li za daných okolností možné odvrátit nebezpečí jinak nebo nezpůsobí-li následek zjevně stejně závažný nebo ještě závažnější než újma, která hrozila, ledaže by majetek i bez jednání v nouzi podlehl zkáze. To neplatí, vyvolal-li nebezpečí vlastní vinou sám jednající.

Příkladem případu, kdy se zvířete nedotknou ustanovení o věci, je například situace, kdy by se zvíře mělo stát předmětem zástavy nebo exekuce. Zde se bude posuzovat konkrétní případ, zda by odnětí majiteli způsobilo zvířeti úzkost nebo stres. Předmětem zástavy ani exekuce se tak nebudou moci stát zvířata, která se na člověka citově upínají. V případech drahých akvarijních ryb, nebo vzácných plazů vysoké hodnoty ale budeme moci uvažovat o exekčním postihu i nadále.

3.7.2.2. Přístup ke zvířeti minulého občanského zákoníku

Předchozí přístup ke zvířeti jako k věci v právním smyslu vycházel z římskoprávního pojetí zvířete jako „bučícího nástroje“. Tzv. dereifikace zvířat, tedy vydělení zvířete ze sféry věcí, je „aktuálním“ trendem projevujícím se v zákonných úpravách většiny států Evropy. Příkladem může být novela německého občanského zákoníku z roku 1990, novela rakouského zákoníku z roku 1988, úprava v ruském i švýcarském občanském zákoníku, nebo polský zákon na ochranu zvířat z roku 1997, které se drží stejné teze.

Aktuální úprava zvířete v občanském zákoníku tak reagovala na dlouholeté požadavky nejen ochránců zvířat, ale i široké veřejnosti a shoduje se s úpravou existující v okolních zemích.

3.7.2.3. Vliv ekolobbingu na nový občanský zákoník

Na předchozích ukázkách změn v novém občanském zákoníku můžeme pozorovat silné posílení „práv“ zvířete na úkor věcí, za kterážto byla v minulosti považována.

Již od brzkých porevolučních dob můžeme pozorovat vznik a aktivitu prvních organizací,

3.8. Ekolobbing jako hrozba pro ČR

Lobbing i ekolobbing je nedílnou součástí zákonodárského procesu ve všech demokratických zemích na světě, to znamená i v České republice.

Jak již bylo řečeno, u zákonodárců probíhá lobbing směrem od jednotlivých občanů, neziskových organizací i komerčních firem, které se snaží zahrnout své zájmy do zákonodárského procesu.

Důležité je však, aby se lobbing nepřehoupl směrem ke korupci a nezačal využívat její metody. Nutno poznamenat, že v České republice je korupční prostředí silně rozvinuto a to do takové míry, ze které již ohrožuje české národní zájmy, neboť prorůstá i do státní správy.

Dle Binky (2008) se lobbing také může jevit jako hrozba do budoucna i sám o sobě bez prorůstání směrem ke korupci, neboť některá prosazovaná témata z okruhu ochrany přírody jsou dle některých liberálních či konzervativních ekonomů v rozporu s ekonomickými zájmy demokratických vlád, volného trhu a ekonomického růstu.

V úvahu mohou dle Ministerstva životního prostředí (2001) připadat například tyto hrozby:

- ohrožení energetické stability a soběstačnosti státu kvůli zamítavému postoji k jaderné energetice
- otevírání nových chráněných území a zákaz vstupu do stávajících chráněných území z důvodu následného nižšího turistického zájmu o danou lokalitu
- ohrožení ekonomické prosperity státu z důvodů nízkého zájmu investorů o ČR, který může být způsoben např. nedostatečně rychlou stavbou nové silniční a dálniční sítě způsobený blokováním stavby ekology

- neúměrné zdražování potravin z důvodu zabránění úrodných oblastí pro pěstování plodin (např. řepky) pro výrobu bioethanolu (povinné složky pro přimíchávání do benzínu) z důvodu velmi vysokých dotací pro zemědělce.

3.9. Právní úprava lobbingu a jeho regulace

Dle Müllera, Laboutkové a kol. (2010) je lobbing obecně chápán jako prostředek k prosazování zájmů nátlakových nebo zájmových skupin. Zájmová skupina je uskupení lidí, které artikuluje své zájmy s cílem prosadit je v politických procesech. Environmentalistické skupiny řadíme mezi nátlakové skupiny, ty jsou charakterizovány společnou ideologií, zatímco skupiny zájmové reprezentují zájmy čistě ekonomické. Ve společnosti probíhá neustálý souboj o vliv mezi nesčetnými skupinami, které se snaží své zájmy prosadit.

Různé státní regulace se proto snaží vymezit, kde končí lobbing a kde začíná korupce. Jejím cílem by mělo být obnovit důvěru občanů v nestranné rozhodování státní správy, vymezit etické chování a přesně identifikovat, co už je za hranicí zákona a jaká forma nátlaku již není přípustná. Zároveň také poukázat na to, že prosazování zájmů skupin či jednotlivce je v demokratické společnosti právem každého člověka, a že každé takové prosazování zájmu není automaticky korupcí.

Stát má dvě možnosti, buď lobbing neregulovat vůbec – zde mluvíme o samoregulaci lobbingu, kdy je vše v režii samotných lobbistů, nebo zvolit metodu regulace právními normami.

Zákonná regulace lobbingu s sebou nese jasnou výhodu vymahatelnosti stanovených pravidel, naopak hlavní nevýhodou je zvýšení administrativní zátěže subjektů. Základním předpokladem právních předpisů postihujících korupci a definujících lobbing je jasný, přesný a detailní výklad pojmů. Dále také negativní vymezení toho, co lobbing není. Na tento výklad navazující a státem vynucovaná pravidla chování, která korespondují i se související legislativou. Tou jsou především předpisy o financování politických stran a jejich kampaní, zákony o střetu zájmů, jednacích řády komor Parlamentu atd. Konečně také stanovení sankcí za nedodržování těchto pravidel a stanovení účinných kontrolních mechanismů.

Prakticky existují dvě cesty právní regulace lobbingu. Tou první je stanovení standardů chování pro adresáty možného korupčního jednání. Druhou metodou je regulace chování zájmových skupin samých, tento postup je typický pro USA a Kanadu, je ale méně častý. Nejeefektivnějším se jeví regulovat obě strany, jak lobbisty, tak adresáty jejich požadavků a tím zaručit transparentnost při přijímání rozhodnutí ve veřejné správě.

Jak tvrdí Gerloch (2004), většina států Evropy se přiklání k regulaci adresátů možného korupčního jednání nicméně nepřistupuje k zákonné regulaci, ale setrvává v rovině samoregulace lobbingu pomocí dobrovolných kodexů chování pro státní úředníky (Estonsko, ČR, Portugalsko, Itálie). Jen výjimečně se státy uchylují k zákonné regulaci lobbingu, je tomu tak například ve Francii, kde byly zavedené veřejné registry lobbistů. Stejnou taktiku zvolily i

Litva, Polsko a Maďarsko, kde vznikly taktéž registry lobbistů a došlo i k zavedení sankcí pro lobbisty. Ti, kteří by i přesto, že v registru nefigurovali, tuto činnost provozovali, nebo jinak překračovali zákonné mantinely chování, budou potrestáni pokutami nebo pozastavením licence lobbisty.

3.9.1. Úprava lobbingu v Čechách

V České republice zatím neexistuje zákonná úprava lobbingu. Lobbing samotný nemůže být v Čechách provozován jako živnost – je provozován pod hlavičkou různých PR agentur, skryje se jako konzultace, nebo je jeho financování skryto úplně (dobrovolníci, protislužby apod.). Jediným mantinelem tohoto chování jsou ustanovení obsažená v desáté hlavě Trestního zákoníku, díle třetím s názvem Úplatkářství.

Díl 3

Úplatkářství

§ 331

Přijetí úplatku

(1) Kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek, nebo kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Kdo za okolností uvedených v odstavci 1 úplatek žádá, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

(3) Odnětím svobody na tři léta až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch, nebo

b) spáchá-li takový čin jako úřední osoba.

(4) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin jako úřední osoba v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch.

§ 332

Podplacení

(1) Kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, nebo

kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až šest let, propadnutím majetku nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu opatřit sobě nebo jinému značný prospěch nebo způsobit jinému značnou škodu anebo jiný zvlášť závažný následek, nebo
- b) spáchá-li takový čin vůči úřední osobě.

§ 333

Nepřímé úplatkářství

(1) Kdo žádá nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Kdo z důvodu uvedeného v odstavci 1 jinému poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

§ 334

Společné ustanovení

(1) Úplatkem se rozumí neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok.

(2) Úřední osobou podle § 331 až 333 se vedle osoby uvedené v § 127 rozumí též jakákoliv osoba

a) zastávající funkci v zákonodárném orgánu, soudním orgánu nebo v jiném orgánu veřejné moci cizího státu,

b) zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodním soudním orgánu,

c) zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodní nebo nadnárodní organizaci vytvořené státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva veřejného nebo v jejím orgánu nebo instituci, nebo

d) zastávající funkci v podnikající právnické osobě, v níž má rozhodující vliv Česká republika nebo cizí stát,

pokud je s výkonem takové funkce, zaměstnání nebo práce spojena pravomoc při obstarávání věcí obecného zájmu a trestný čin byl spáchán v souvislosti s touto pravomocí.

(3) Za obstarávání věcí obecného zájmu se považuje též zachovávání povinnosti uložené právním předpisem nebo smluvně převzaté, jejímž účelem je zajistit, aby v obchodních vztazích nedocházelo k poškozování nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, které jejich jménem jednají.

(§331-334 zákona 40/2009 Sb. ze dne 8. 1. 2009, Trestní zákoník, Sbírka zákonů ročník 2009, částka 11/2009)

Současná právní situace tak dává velký prostor netransparentním formám ovlivňování veřejné politiky a zároveň je lobbying laickou veřejností vnímán jako určitý druh korupčního jednání. Tento zkreslený pohled na lobbying podporují i média, která buď zcela zaměňují a směšují význam slov lobbování a korupce, nebo spojují s lobbyingem pouze korupční aféry, zatímco jeho legitimní formy jimi zůstávají nepovšimnuty. Zákonným vymezením pojmu lobbying, lobbování a lobbista by se i tento nešvar mohlo podařit vymýtit.

3.9.2. Návrhy zákonů o lobbyingu v ČR

Pokusy o zákonnou úpravu v ČR již proběhly. Prvním pokusem byl dobrovolný etický kodex poslance, který prosazovala sociální demokracie v roce 2005 v rámci předvolební kampaně, a byl také přijat jejím vedením. Tato snaha o regulaci se však nesečkala s úspěchem, neboť pod kodex se podepsalo pouhých 9 poslanců z celkového počtu dvou set.

Že by Česká republika měla mít samostatný zákon upravující lobbying, bylo poprvé zmíněno v programovém prohlášení druhé vlády Mirka Topolánka z roku 2007. Tato vláda si jako jeden z hlavních cílů vytyčila boj s korupcí, bohužel k naplnění tohoto prohlášení již nedošlo. Prvním skutečným návrhem zákona o lobbyingu byl návrh poslanců Bohuslava Sobotky a Jeronýma Tejce z roku 2009. Návrh byl ale odmítnut poslanci již v prvním čtení a přepracování se již nedočkal. Jeho hlavním nedostatkem byla protiústavní povinnost poslance a senátora oznamovat svůj pracovní program Ministerstvu vnitra. Tím by docházelo ke kontrole zákonodárné moci mocí výkonnou, což by bylo v rozporu s ústavně zakotveným principem dělby moci v demokratickém právním státě.

Větší šanci na úspěch měl až návrh zákona o lobbyingu z roku 2010 z pera poslanců Bohuslava Sobotky, Ondřeje Lišky, Jeronýma Tejce, Pavla Kováčika a Věry Jakoubkové. Zákon byl 9. 12. 2009 předložen poslanecké sněmovně. Prošel prvním, druhým i třetím čtením a 25.5 2010 byl předložen ke schválení Senátu. Zde byl ale zamítnut a kvůli volbám do Poslanecké sněmovny už k opětovnému projednání nedošlo. (Poslanecká sněmovna, sněmovní tisk 832)

Tento návrh už neobsahoval žádné ustanovení, které by bylo v rozporu s Ústavou. Pozitivní změnou byla též propracovanější definice lobbisty jako člověka, který uskutečnil za kalendářní čtvrtletí více než tři kontakty, které se dají pokládat za lobbistické ve smyslu tohoto zákona. Takto striktně stanovená právní domněnka by značně stěžovala obcházení tohoto zákona.

Návrhu byla vytykána především neurčitost ve výkladu pojmů lobbyingu a vágní negativní vymezení lobbyingu, také nedostatečný důraz na chápání lobbyingu jako prostředku k prosazení zájmů.

Od roku 2010 došlo k určitým aktivitám, které směřovaly k přípravě nového zákona. Například akce nazvaná Kulaté stoly k lobbyingu. Šlo o čtyři setkání expertů na danou problematiku, jejichž cílem mělo být vytvoření konkrétních doporučení, která by pak nová právní úprava reflektovala. Dále byl ministerstvu předložen návrh zákona o lobbyingu vytvořený nestátní neziskovou organizací Ekologický právní servis o. s., která také odrážela výsledky jednání kulatých stolů. Dalším dokumentem byla analýza Sociologického ústavu Akademie věd ČR „Zásady a reformy regulace lobbyingu“, kterou taktéž zpracovali členové Ekologického právního servisu. Tato analýza obsahovala jak legislativní, tak nelegislativní opatření regulace lobbyingu. Od přípravy dalšího návrhu zákona o lobbyingu bylo ale nakonec upuštěno.

3.9.3. Aktuální situace

Strategie minulé vlády (premiér Petr Nečas) spočívala v řešení regulace lobbyingu jinými nástroji než samostatným zákonem. Šlo především o změnu jednacíh řádů Poslanecké

sněmovny, která měla umožnit, aby za každým zákonem byla jasná a transparentní „legislativní stopa“. To znamená, že u každého zákona by bylo možné zjistit, kdo se na něm podílel, kdo podával pozměňovací návrhy atd. Dle portálu Korupce.cz (Lobbing) bylo dalším návrhem také definování lobbingu jako živnosti v Živnostenském zákoně.

3. května 2013 byla Odborem pro koordinaci boje s korupcí vládě předložena Informace o možnostech řešení regulace lobbingu v České republice jinak než speciálním zákonem.

Současná vláda (premiér Bohuslav Sobotka) se v programovém prohlášení k problematice zákonné úpravy lobbingu nevyjadřuje. Mezi prioritami vlády je sice zmíněn „Nesmlouvavý boj proti všem formám korupce, závažné hospodářské kriminalitě, lichvě, zneužívání exekucí a neférovým insolvenčním.“ Tento boj však vláda nehodlá prosazovat formou legislativní regulace lobbingu, ale především prosazením nového zákona o státním zastupitelství a zákona o veřejných zakázkách. (Vláda.cz, Programové prohlášení vlády 115911)

3.10. Budoucnost ekologie a lobbingu

Vzhledem k rostoucímu zájmu o ekologická témata a zároveň rostoucí otevřenosti státní správy (zveřejňování všech smluv a dalších údajů na internetu, zákon o svobodném přístupu k informacím a z tohoto zákona plynoucí povinnost pro státní instituce poskytovat občanům a neziskovým organizacím všechny dostupné informace) se očekává, že neziskové organizace (i ekologické) budou čím dál aktivněji spolupracovat se státními institucemi a jejich práce se bude protínat.

Bude proto velmi důležité, aby mezi institucemi a zájmovými organizacemi stáli nezávislí experti, kteří budou oběma stranám dělat prostředníky, dohlížet na racionalitu a relevantnost požadavků organizací a kontrolovat státní instituce, aby všechny požadavky brali do nutné míry v potaz.

Tuto práci do jisté míry už nyní supluje například Bezpečnostní informační služba – česká civilní kontrarozvědka, která má za cíl hrozby pro ekonomické zájmy České republiky sledovat, informovat o nich vládu a poslaneckou sněmovnu a ta má zavčas jednat.

4. Metodika

4.1. Dotazníkové šetření mezi představiteli ekologických organizací

Pro doplnění údajů a faktů, zjištěných kompilací vědeckých, populárních i zpravodajských zdrojů, se ukázalo jako nezbytné doplnění informací o zasvěcené názory členů ekologických organizací. Na základě zjištění, že naprostá většina představitelů či spolupracovníků těchto organizací nemá zájem svůj vliv na státní správu veřejně komentovat a vystavovat se tak nebezpečí v podobě např. pokusů o omezení jejich vlivu, byla kromě neformálních rozhovorů elektronickou formou, zvolena forma krátkého dotazníkového šetření e-mailovou korespondencí.

Dotazník sestává ze čtyř okruhů.

První okruh má za cíl zjistit, jak často a intenzivně se ekologické zájmové organizace zapojují do chodu státní správy, jak uplatňují svůj vliv, zda jsou aktivními či pasivními účastníky procesu schvalování vyhlášek a zákonů.

Druhý okruh se snaží zjistit, zda poskytuje druhá strana, v tomto případě orgány veřejné správy, potřebnou a dostatečnou součinnost.

Ve třetím okruhu se zjišťuje, zda mají tyto aktivity v dané organizaci na starost dobrovolníci, či zaměstnanci organizace, popřípadě dochází k najímání externích specialistů.

Poslední okruh má cíl zjistit, zda je toto úsilí úspěšné, jestli má takové chování ekologických organizací konečné důsledky pro občany ČR.

Každý okruh obsahuje několik tvrzení, na které dotazovaný odpovídá uzavřenou formou Ano/Ne a dále doplňuje odůvodnění, připomínky, vysvětlení a další detaily.

Oslovil jsem zástupce největších a nejčastěji citovaných českých ekologických organizací Greenpeace, Děti Země, Hnutí Duha a Arnika. Získal jsem odpovědi od všech dotazovaných, ne vždy však dostatečně podrobné.

V kapitole „výsledky“ z odpovědí v dotazníku jsou vybírány informace, jež z tvrzení, které se nejčastěji opakují, jednoznačně vyplývají. V diskuzi jsou následně odpovědi porovnávány s tvrzením experta (viz následující kapitola) a jsou nabízeny závěry, které z obou vlastních výzkumů plynou.

4.2. Osobní rozhovor s expertem

Výsledky dotazníkového šetření a tvrzení z něho vyplývající jsem porovnával s názorem nezávislého experta z oblasti práva a životního prostředí - doc. JUDr. Vojtěchem Stejskalem, Ph.D.

Profesor doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D. působí jako docent na Katedře práva životního prostředí na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Je jednou z nejvýraznějších postav v tomto oboru v České republice. Ve své odborné činnosti se zaměřuje především na právní úpravu odpovědnosti na úseku práva životního prostředí, práva a mezinárodního práva životního prostředí.

Zvolil jsem formu přímého rozhovoru, kdy jsem pana docenta požádal o komentář a jeho vlastní názor na aktivity ekologických organizací a součinnost orgánů veřejné správy s těmito organizacemi.

4.3. Zjištění stanoviska Bezpečnostní informační služby (civilní kontrarozvědka) k činnosti ekologických zájmových organizací

Součástí vědeckého výzkumu mělo být i zjištění stanoviska Bezpečnostní informační služby k činnosti ekologických zájmových organizací – konkrétně zda je možné považovat činnost těchto organizací za potenciálně nebezpečnou pro státní zájmy, zda se služba těmito organizacemi zabývá a jak hodnotí jejich vliv na státní správu.

Toto stanovisko se však i přes urgence nepodařilo zjistit.

4.4. Cíle dotazníkového šetření a rozhovorů

Hlavním cílem je zjistit, jak organizace zabývající se ochranou přírody ovlivňují ekolobbingem chod státní správy.

Druhotnými cíly je zjistit, jakým způsobem ekolobbing probíhá, jaké jsou snahy státu o jeho regulaci, jaká je vstřícnost úředníků k názorům a připomínkám ekologických organizací a další.

Konkrétní cíle tedy jsou:

- zda lobbing provádí dobrovolníci, zaměstnanci či najaté profesionální agentury
- jaká je jeho úspěšnost
- jak organizace hodnotí náročnost ovlivňování orgánů státní správy
- která ze stran je aktivní a která pasivní
- zda se státní instituce snaží ekologické organizace omezovat v zasahování do svého rozhodování
- jaká je skladba spolupracovníků ekologické organizace

4.5. Vysvětlení pojmů

V práci je operováno především s termíny lobbing a ekologická zájmová skupina, jejichž vymezení se v literatuře často liší. Je proto nezbytné tyto pojmy vysvětlit:

4.5.1. Lobbying

Lobbying nebo také Lobbování (z angličtiny Lobby, Lobbying) je prosazování zájmů občanů, různých sdružení či firem například v médiích, na veřejnosti, u státních institucí, jeho představitelů a jeho orgánů.

Ve slovnících dnes zpravidla panuje shoda nad výkladem pojmu lobbying:

"Jednání zacílené na ovlivňování veřejných činitelů a obzvláště členů zákonodárných sborů. Motivem je dosažení situace, kdy zmínění činitelé - zákonodárci jednají ve prospěch lobbistů."

Slovo původně vzniklo z „lobby“, což se z angličtiny překládá jako předsíň, hala, foyer, čekárna. Příkladem je například americký kongres, kde se v jeho kuloárech (lobby) scházeli občané a zástupci různých organizací a firem s kongresmany, kde prosazovali a obhajovali své zájmy. Vždy zde také docházelo k zákulisním dohodám.

Jak shrnuje L'Etang (2009), Lobbying dnes komerčně provádí profesionální specializované agentury na zakázku jednotlivých organizací. Je součástí Public affairs a Public relations.

Lobbying neodmyslitelně patří do demokratické společnosti, ačkoliv v poslední době se objevuje snaha o jeho zákonnou regulaci. (Senát ČR, návrh zákona o lobbyingu)

Hlavním cílem lobbyingu je ovlivnit rozhodovací proces jako celek, nikoliv pouze změnit konkrétní rozhodnutí. Lobbisté se často snaží ovlivnit tvorbu a přijetí konkrétního zákona či jiného právního předpisu. Jedná se o klasickou funkci lobbyingu, která je lobbistickými stranami využívána během legislativního procesu. Gajdoš (2003) potvrzuje, že mezi praktické metody ovlivňování legislativního procesu patří financování politických stran, setkání s politiky nebo se státními úředníky, poskytování odborných informací, působení v konzultačních výborech či účast při tvorbě zákona.

Kuliš (2005) doplňuje: „Pokud jste politik, lobbying je na každém kroku. Nemůžete jít s nikým na oběd, aniž by po vás něco chtěl.“

4.5.2. Ekologická zájmová skupina

Ekologická zájmová skupina je organizace, jejímž základním úkolem je prosazovat, hájit a uskutečňovat jeden z veřejných zájmů - zájem na zdravé životní prostředí pro život a ochranu přírody.

Hned z počátku je však nutno podotknout, že přívlastek „ekologická“ v případě těchto organizací neznamena spojitost s ekologií jako biologickou vědou zabývající se vztahem organismů a jejich prostředí (Erns Haeckel, 1866). Slovo ekologie používají (nesprávně) jako

ochranu životního prostředí nebo přírodní prostředí. Na jejich obranu, význam slova ekologie je již mezi laickou veřejností v tomto smyslu poměrně silně zakořeněn.

Dle Ministerstva zahraničí ČR (portál Czech.cz) jsou další obecné cíle ekologických organizací následující:

- Usilují o legislativní změny, které povedou k ochraně zdraví všech lidí před znečištěním, nebo o snižování množství odpadu
- Pečují o některé nejvzácnější části české přírody
- Obhajují zájmy místních lidí a ochrany přírody v rozhodování o velkých stavbách či o nakládání se zelenými plochami a krajinou
- Budují a provozují naučné stezky
- Zajišťují ekologickou výchovu a vzdělávání
- Spolupracují s obcemi při zavádění ekologicky šetrných projektů
- Jsou nezávislé a nestranné na státu, průmyslu a nátlakových skupinách

Kromě „standardních“ ekologických zájmových organizací existují i některé radikální - extremistické, jež do jisté míry hraničí s ekoterorismem.

Ekologické zájmové organizace zpravidla reprezentují Environmentalismus.

4.5.3. Environmentalismus

Environmentalismus je názorové politické a filozofické hnutí, které hlásá zachování, obnovu a zlepšení přírodního prostředí, které může být na úkor svobody trhu, soukromého vlastnictví výrobních prostředků a všeobecného pokroku.

Dle Cabady a Kubáta (2007) se v počátcích 60. let 20. století o environmentalismu hovoří jako o politické teorii, ochrana přírody se dostala do povědomí lidí a během 80. let vznikají první politické strany hlásající environmentalistické myšlenky.

4.5.4. Ekoterorismus

Ekoterorismus či environmentální terorismus je násilné jednání související s ekologií.

Jako ekoterorismus je chápáno jednání, které má za cíl násilnými prostředky bránit životní prostředí a jeho dílčí prvky (těžba surovin, práva zvířat, vypouštění emisí apod.).

Jak tvrdí Parlamentní listy (Zelení a ekoterorismus), jako ekoteroristické mohou být různými osobami či organizacemi označeny i některé politické strany.

Naopak, podle českého odborníka na extremismus Miroslava Mareše (Rexter.cz – ekoterorismus v České republice) lze pojmem ekoterorismus označit i metodu terorismu, kdy je poškození životního prostředí úmyslem.

Pojem ekoterorismus je však silně subjektivní. Kupříkladu organizace Greenpeace své cíle shrnuje větou „nenásilnými prostředky upozorňovat na poškozování životního prostředí“ (Greenpeace.cz – O nás), mnohými ekonomy, hlavně z řad liberálů a libertariánů, je však označována pro jejich metody jako ekoteroristická, nátlaková, vydírající. (hlavním argumentem je například blokování těžebních strojů firmy Mostecká uhelná v okolí Horního Jiřetína (Aktualne.cz – Aktivisté blokovali uhelné rypadlo), vniknutí na střechu Úřadu vlády (Aktivisty Greenpeace sundala z Úřadu vlády jednotka rychlého nasazení) a další.) Pro porovnání, organizace Animal Liberation Front – ALF – Fronta za osvobození zvířat si na svých násilných akcích postavila filozofii své existence. Mezi její činnosti v ČR i zahraničí patří například ničení vybavení kožšinových farem a vypouštění zvířat do přírody, vloupávání do vědeckých laboratoří či vyhrožování smrtí či ublížením na zdraví vědcům, jež ve svých výzkumech používají pokusných zvířat.

4.5.5. Ekolobbing

Ekolobbing je, jak již název napovídá, užití lobbingu k dosažení různých dílčích cílů k ochraně přírody.

Zpravidla ho provozují různé ekologické organizace, spolky na ochranu zvířat a další.

Ekolobbing ale může být zneužit i jinými organizacemi, které nemají za cíl jakkoli podpořit ochranu přírody či podobné zájmy, ale využívají (zneužívají) tato témata z jiných důvodů – převážně kvůli zisku. Příkladem mohou být ekolobbisté, kteří bojovali proti zpřísnění podmínek pro nové připojování solárních elektráren do energetické sítě.

4.5.6. Public Relations

Public relations nebo PR (česky vztahy s veřejností) jsou nástroje a techniky, pomocí kterých instituce nebo firma vytváří a trvale udržuje (dobré) vztahy se svým okolím a veřejností, nahlíží na jejich postoje a snaží se je do jisté míry ovlivňovat.

Rosenberg (2005) uvažuje, že odvětví se vyvinulo z propagandy a do jisté míry je i nyní bráno negativně, ačkoliv již prakticky vymizely manipulativní a agresivní techniky ovlivňování a etika dosáhla velkého významu.

4.5.7. Korupce

Korupce (z latinského *corrumpere* – oslabit, nalomit, podplatit) je zneužití funkce nebo postavení v politice, veřejné správě a byznysu k osobnímu prospěchu či prospěchu třetí strany.

Jejími nejčastějšími aspekty je podplácení, úplatky, vydírání, zastrasování, privilegování, udělováním přízně nebo protěžování.

V kontextu s ekologickými zájmovými skupinami se může jednat například o podplácení ekologické organizace politikem či politickou stranou z důvodu ukončení negativní medializace zájmu, který politik má.

V opačném případě se může jednat o vydírání politika, na něhož má ekologická organizace kompromitující materiál a nutí ho jednat ve svůj prospěch. (Bažantová, 2007)

Stojí za zmínku, že Česká republika je tradičně vnímána jako země s velmi vysokým podílem korupce a jejím vnímáním. (Transparency.cz - Promlčecí doby a korupce v České republice)

Index vnímání korupce pravidelně každý rok vydává nezisková organizace Transparency International.

5. Výsledky

Z prvního bloku dotazníku bylo zjištěno, že ekologické organizace nejsou pravidelně žádány orgány státní správy o spolupráci v podobě expertizy, názoru, stanoviska apod. Pokud však k oslovení dojde, jedná se spíše o žádost na konkrétního pracovníka organizace nežli přímo na celek, a žádost je většinou z regionálních útvarů veřejné správy a samosprávy.

Jak potvrzuje Vojtěch Stejskal (příloha 1), povinnosti orgánů státní správy většinou končí zveřejňováním informací, umožněním podat ekologickým organizacím vyjádření, či umožnit těmto organizacím přístup do řízení.

Všechny organizace aktivně připomínají činnost orgánů státní správy, a to na základě informací těmito orgány zveřejněnými bez požádání, či na žádost organizace.

Dále se organizace shodují, že ve většině případů jsou v konečném stanovisku řízení jejich připomínky zohledněny a i když to není pravidlem, dá se obecně hovořit o úspěšnosti.

Organizace jsou tedy dle svého zhodnocení spíše úspěšné, avšak i přesto panuje v těchto organizacích silná nespokojenost s orgány státní správy a jejich fungováním. To potvrzuje i Vojtěch Stejskal (příloha 1) tvrzením, ze kterého plyne, že orgány státní správy a úředníci mají ve svém fungování mezery.

Z druhé části dotazníku vyplývá, že jednotliví úředníci orgánů státní správy na neformální návrhy či připomínky organizacemi zvenčí spíše nereagují, či je jen velmi formálně zamítají. Oficiální žádosti jsou však většinou po vleklých připomínkových řízeních zohledněny, pokud se jimi úředníci již musí oficiálně zabývat.

Nelze ani tvrdit, že by úředníci zaměstnaní na orgánech ochrany přírody zastávali podobné ideje ochrany přírody, což by velmi usnadňovalo ekolobbing organizací.

Ekologické organizace i Vojtěch Stejskal (příloha 1) se jednoznačně shodují, že státní správa a její orgány se různými metodami snaží (většinou úspěšně) krátkodobě i dlouhodobě omezovat vliv ekologických organizací na své rozhodování. To souvisí i s Aarhuskou úmlouvou, jíž je Česká republika signatářem a která by měla zavazovat členy, aby přesně stanovenými postupy umožnila veřejnosti a tedy i ekologickým zájmovým organizacím, připomínkovat a zasahovat do rozhodnutí orgánů státní správy. Většina bodů, ke kterým se ČR zavázala, však nikdy nebyly naší legislativou uvedeny v platnost. (Stejskal, příloha 1)

Ekologické zájmové organizace jsou obecně se svými možnostmi účasti silně nespokojeny.

Ve třetí části dotazníku, zaměřené na zjištění způsobu prosazování názoru ekologických organizací, se organizace rozdělují do dvou typů podle způsobu lobbingu.

První část organizací (fungující převážně na dobrovolnické úrovni) užívá ve většině případů pouze ekolobbingu prováděného svými dobrovolníky v době jejich volna, vedení se zaměřuje převážně na manažerské úlohy a služeb externích placených agentur či expertů fungujících na komerční bázi využívá velmi zřídka či vůbec.

Druhá část organizací, s vyšším rozpočtem, využívají k ekolobbingu své placené zaměstnance, dobrovolníky a v některých klíčových situacích i profesionální agentury.

V posledním bloku dotazníku, ve kterém organizace hodnotily svůj úspěch na poli ekolobbingu, bylo zjištěno následující:

Organizacím se ve většině případů daří zajistit a udržet vliv na rozhodovací proces ve státní správě, a to přibližně v 70 % případů.

Organizace se také shodují, že jejich názor či stanovisko je zohledněno ve více než 50 % případů, kdy se do řízení zapojí.

Ve většině případů také platí tvrzení, že pokud je alespoň částečně stanovisko ekologických organizací orgánem státní správy zohledněno, zpravidla je vzato v potaz více než 50 % návrhů či připomínek.

Dle Vojtěcha Stejskala (příloha 1) tomu přispívá zejména to, že ekologickým organizacím se daří zaštiťovat se a spolupracovat s různými zaměstnanci vědeckých výzkumných ústavů, vysokoškolskými pedagogy a dalšími experty.

To pak ekologické zájmové organizace více legitimizuje a panuje shoda v názoru, že toto chování zvyšuje úspěšnost prosazení stanoviska organizace.

6. Diskuze

Z vyhodnocení výsledků dotazníku a rozhovoru s doc. Vojtěchem Stejskalem (příloha 1) jednoznačně vyplývá, že orgány státní správy se snaží ve většině případů udržovat komunikaci s ekologickými zájmovými spolky čistě v mezích naprosté formality a v hranicích nutných povinností, které přesně vytyčuje legislativa. Jakékoliv další „protislužby“ či „služby navíc“ jsou víceméně nemožné, což pramení jednak z pracovního vytížení a návyků nevrcholových státních úředníků, a hlavně i z dlouhodobého směřování státních úřadů. Zájmy různých developerů jsou totiž pro státní správu ekonomicky výhodné: pramení z nich vyšší zaměstnanost, lepší občanská vybavenost, vyšší příjmy do obecních pokladen a další benefity. Z vyšších míst státních úřadů jsou tedy zájmy developerů velmi často protěžovány. (Stejskal, příloha 1)

Co se týká aktivní činnosti ekologických organizací např. při připomínkování různých rozhodnutí či lobbingu během úpravy legislativy (přijímání nových zákonů či úprav stávajících), organizace se snaží být velmi aktivní. To je dáno skladbou jejich členů, neboť naprostá většina těchto organizací funguje na dobrovolnickém principu a z důvodů nedostatku finančních prostředků, s nímž se potýkají, je počet placených zaměstnanců udržován na co nejnižším stavu. Zahlcení státní správy činností těchto organizací se však v současné době jeví jako nereálné. Důvodem je nedostatečná kapacita těchto organizací, časová vytíženost jejich členů a legislativa České republiky, která je spíše nakloněna ochraně zákonodárných a jiných rozhodovacích procesů před vlivy organizací třetích stran. Situace, která vznikla například v souvislosti se Zákonem o svobodném přístupu k informacím, na jehož základě dokáže jeden aktivní člověk soustavným zasíláním žádostí o informace paralyzovat zastupitelstvo menší obce, aktuálně tedy nehrozí. Pohled je však velmi subjektivní, neboť vše záleží na politickém smýšlení každého člověka – nakolik se ztotožňuje s názorem na nutnost ochrany přírody, demokratické společnosti a omezování volného obchodu, ať už z jakýchkoliv důvodů.

Ohledně zjištěného relativně vysokého vlivu ekologických zájmových organizací na orgány státní správy existuje více způsobů výkladu.

Organizace vliv považují za relativně dobrý, avšak stále poukazují na velkou náročnost prosazení tohoto vlivu a neustálé pokusy útvarů státní správy o omezení jejich práv. Těžko odhadovat, kdy by organizace byly vyloženě spokojeny a nakolik by ochrana přírody musela být upřednostněna nad další zájmy (zaměstnanost, HDP, vývoj).

V úvahu by teoreticky také mohlo připadat zkreslování výsledků činnosti (efektivity jejich činnosti a tedy i vlivu na orgány státní správy) ekologických organizací jimi samými, a to za účelem vzbuzení sympatií mezi veřejností a získání vyšších šancí na nábor nových dobrovolníků a finančních přispěvatelů.

V průběhu zpracování práce vystalo několik dalších témat, která se s prací prolínají a jež by zasluhovala pozornost:

- porovnání deklarované a skutečné činnosti, efektivnosti a výsledků práce ekologických zájmových organizací
- potenciální nebezpečí ekologických zájmových organizací pro zájmy České republiky – spolupráce s BIS
- možnosti veřejnosti a zájmových organizací při ovlivňování rozhodovacího procesu ve státní správě – zákonné možnosti, zvyklosti, porovnání s ostatními státy

7. Závěr

Záměrem práce bylo vytvořit text, který v rešeršní části poskytne obecný náhled na lobbying, vytyčí jeho hranice v oboru kde je využíván a spojí ho s fenoménem ochrany přírody.

Pro orientaci čtenáře v části s vlastním výzkumem bylo také nutné do části rešeršní zahrnout charakteristiku legislativního procesu v České republice, orgánů státní správy zabývajících se ochranou přírody a popis nejznámějších ekologických zájmových organizací. Ukázalo se jako nutné pokrýt téma státní regulace lobbyingu a jeho právní úpravy.

Díky ukázkám vybraných případů ekolobbyngu je možno vytvořit si jasnou představu o jeho fungování.

Vlastní výzkum měl za cíl přinést informace, které jsou jinak velmi těžko dostupné a umožnit vytvořit závěry ohledně skutečného vlivu ekologických zájmových organizací na státní správu, jejich vnímání práce orgánů státní správy a subjektivní zhodnocení vlastní efektivnosti.

V konfrontaci s názorem experta na právo životního prostředí práce podává výsledky kooperace obou zúčastněných stran, ze kterých je možno vycházet při budoucích projektech (zákon o lobbyingu, úprava role veřejnosti při různých řízeních a další).

Práce může být také užitečná pro úředníky státní správy jako materiál pro lepší porozumění představitelům ekologických zájmových organizací, se kterými chtějí nebo jsou nuceni spolupracovat.

8. Seznam literatury

Gerloch, A. 2004. Teorie práva. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o. Plzeň. 312 s. ISBN 80-86473-85-6.

L'Etang, J. 2009. Public Relations. Portál. Praha. 344 s. ISBN 978-80-7367-596-7.

Šedivý, M., Mendlíková, O., Jurigová, K. 2012. Public relations, fundraising a lobbying pro neziskové organizace. Grada. Praha. 144 s. ISBN 978-80-247-4040-9.

Rosenberg, M. B. 2008. Nenásilná komunikace. Portál. Praha. 224 s. ISBN 978-80-7367-447-2.

Müller, K., Laboutková, Š., Vymětal, P. 2010. Lobbying v moderních demokraciích. Grada. Praha. 256 s. ISBN 978-80-247-3165-0.

Cabada, L., Kubát, M., a kol. 2007. Úvod do studia politické vědy. Aleš Čeněk. Plzeň. 456 s. ISBN 978-80-7380-076-5.

Binka, B. 2008. Zelený extremismus: Ideje a mentalita českých environmentálních hnutí. Masarykova univerzita. Brno. 248 s. ISBN: 978-80-210-4791-4.

Jabloňski, A., a kol. 2006. Politický marketing: Úvod do teorie a praxe. Barrister & Principal. Brno. 203 s. ISBN: 80-7364-011-2.

Říha, J. 1995. Hodnocení vlivu investic na životní prostředí. Academia. Praha. 348 s. ISBN 80-200-0242-1.

Jílková, J., Pavel, J., Vítek, L., Slavík, J. 2006. Poplatky k ochraně životního prostředí a jejich efektivnost. Eurolex Bohemia. Praha. 136 s. ISBN 80-7379-002-5.

Rothbard, M. N. 2001. Ekonomie státních zásahů. Liberální institut. Praha. 464 s. ISBN 80-86389-10-3.

Kolektiv zahraničních autorů. 2001. Politika, stav a vývoj životního prostředí – výsledky v zemích OECD. Ministerstvo životního prostředí. Praha.

Tošovská, E. 2004. Právní a ekonomické aspekty ochrany životního prostředí. Vysoká škola veřejné správy a mezinárodních vztahů. Praha. 81 s. ISBN 80-86855-03-1.

- Čamrová, L. 2007. *Ekonomie a životní prostředí – nepřátelé či spojenci?* Liberální institut. Praha. 399 s. ISBN 978-80-86389-47-9.
- Kuliš, J. 2005. Žádný oběd není zadarmo. *Časopis Ekonom. Economica*. č. 38, s. 34-36
- Bažantová, I., a kol. 2007. *Lobbing a korupce při tvorbě veřejné politiky*. Prospektum. Praha. 131 s. ISBN 978-80-7175-144-1.
- Elliot, F., Summerskill, M. 1966. „Lobbying“ in *A Dictionary of Politics*. Penguin Books Ltd. Harmondsworth. 234 s. ISBN-10: 0199205167.
- Orr, S. 2005. „Lobbying“ in *Encyclopedia of Politics*. Sage Reference. Thousand Oaks. 286 s. ISBN 1-55963-495-2.
- Cigler, A. J., Loomis, B. A. 2002. *Interest group politics*. CQ Press. Washington. 432 s. ISBN-10: 1933116765.
- Wootton, G. 1970. *Interest groups*. Prentice-Hall. New Jersey. 116 p. ISBN 0-13-468877-5.
- Steward, M. W. 1929. State laws regulative lobbying. *The congressional digest*, 1/1929. p 292-313.
- Chari, R., Hogan, J., Murphy, G. 2012. *Regulating lobbying: A global comparison*. Manchester University Press. Manchester. 192 p. ISBN 978-0-7190-8897-1.
- Wilcox, D., Cameron, G. 1999. *Public Relations: strategies and tactics*. Addison-Wesley Longman Educational Publishers. Boston. 584 p. ISBN-13: 9780205770885.
- Zetter, L. 2011. *The art of political persuasion*. Harriman House publishing. Hampshire. 560 p. ISBN 978-0-85719-118-2.
- Schneider, J. 2007. *Lobbying and interest representation*. Masarykova univerzita IIPS. Brno. 80 p. ISBN 978-80-210-4238-4.
- Wilson, J. 1995. *Political organisations*. Princeton university press. New Jersey. 359 p. 0-691-04385-1
- Fredriksson, P. G., Neumayer, E., Damania, R., Gates, S. 2005. Environmentalism, democracy, and pollution control. *Journal of environmental economics and management*. 49 (2). p. 343-365.

Binder, S., Neumayer, E. 2005. Environmental pressure group strength and air pollution: An empirical analysis. *Ecological economics*. 55 (4). p. 527-538.

Gullberg, A. T. 2008. Lobbying friends and foes in climate policy: The case of business and environmental interest groups in the European Union. *Energy policy*. 36 (8). p. 2964-2972.

Gajdoš, M. 2003. Lobbying v Evropské unii - Lobbyismus versus korupce. [cit. 2014-02-04]
Dostupné online: http://www.ipek.cz/soubory/01_KOMPLET.html

Parlament České republiky. Dokumenty – sněmovní tisk 832. Návrh zákona o lobbingu. [cit. 2014-02-02]. Dostupné online:
<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=832&O=5>

Ministerstvo zahraničí ČR. Ekologické organizace. [cit. 2014-02-04]. Dostupné online:
<http://www.czech.cz/cz/Objevte-CR/Fakta-o-CR/Ekologicke-organizace>

Parlamentnilisty.cz. Zelení a ekoterorismus? Není ostrá hranice, tvrdí Jakl. [cit. 2014-01-07].
Dostupné online: <http://www.parlamentnilisty.cz/exkluzivne/Zeleni-a-ekoterorismus-Neni-ostra-hranice-tvrdi-Jakl-168596>

Rexter.cz, autor Miroslav Mareš. Ekoterorismus v České republice. [cit. 2014-02-01].
Dostupné online: <http://www.rexter.cz/ekoterorismus-v-ceske-republice/2004/05/01/>

Greenpeace ČR. O nás. [cit. 2014-02-17]. Dostupné online:
<http://www.greenpeace.org/czech/cz/O-nas/O-nas---hlavni-stranka/>

Aktuálně.cz. Aktivisté blokovali uhelné rypadlo, brání Horní Jiřetín. [cit. 2014-02-04].
Dostupné online:
<http://aktualne.centrum.cz/domaci/regiony/ustecky/clanek.phtml?id=723032>

iDnes.cz. Aktivisté Greenpeace sundala z Úřadu vlády jednotka rychlého nasazení. [cit. 2014-02-04]. Dostupné online: http://zpravy.idnes.cz/aktivisty-greenpeace-sundala-z-uradu-vlady-jednotka-rychleho-nasazeni-1m4-/domaci.aspx?c=A091012_100714_domaci_lpo

Transparency.cz. Promlčecí doby a korupce v České republice. [cit. 2014-02-09]. Dostupné online: <http://www.transparency.cz/doc/SOL-analyza+priloha-final-CJ.PDF>

iDnes.cz. Nejméně v obřím ekotendru požaduje Marius Pedersen: 56,8 miliardy. [cit. 2014-02-10]. Dostupné online: http://ekonomika.idnes.cz/nejmene-v-obrim-ekotendru-pozaduje-marius-pedersen-56-8-miliardy-pv7-/ekonomika.aspx?c=A110913_112713_ekonomika_fih

iDnes.cz. Nečase ani Věci veřejné nabídky firem za obří ekozakázku nepřesvědčily. [cit. 2014-02-05]. Dostupné online: http://ekonomika.idnes.cz/necase-ani-veci-verejne-nabidky-firem-za-obri-ekozakazku-nepresvedcily-1ml-/ekonomika.aspx?c=A110913_143006_ekonomika_kop

Ministerstvo životního prostředí ČR. Nestátní neziskové organizace. [cit. 2014-01-20]. Dostupné online: http://www.mzp.cz/cz/nevladni_a_neziskove_organizace

Peníze.cz. Jak to bylo a je s fotovoltaikou v Česku. [cit. 2014-02-01]. Dostupné online: <http://www.penize.cz/nakupy/275131-jak-to-bylo-a-je-s-fotovoltaikou-v-cesku>

Hnutí Duha. Naše úspěchy. [cit. 2014-03-04]. Dostupné online: <http://www.hnutiduha.cz/o-nas/nase-uspechy>

Zákon 89/2012 Sb. a 246/1992 Sb.

Fragmenty.cz. Otevřený dopis *SOS – Zvířata v nouzi o. s.* ministru spravedlnosti ve věci otázky zvířat v novém občanském zákoníku. [cit. 2014-01-21]. Dostupné online: <http://fragmenty.cz/archiv/iy099946.html>

Parlament České republiky: Dokumenty – sněmovní tisk 832. Návrh zákona o lobbingu. [cit. 2014-02-02]. Dostupné online: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=832&O=5>

Korupce.cz. Lobbying. [cit. 2014-02-18]. Dostupné online: <http://www.korupce.cz/cz/protikorupcni-temata/ostatni/lobbying-106289/>

Vlada.cz. Programové prohlášení vlády 115911. [cit. 2014-02-04]. Dostupné online: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/programove-prohlaseni-vlady-cr-115911/>

Senát ČR. Návrh zákona o lobbingu. [cit. 2014-02-09]. Dostupné online: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?T=285&O=7>

9. Přílohy

9.1. Přepis rozhovoru s doc. JUDr. Vojtěchem Stejskalem, Ph.D., docentem na Katedře práva životního prostředí Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

Jaký je vztah ekologických zájmových spolků a orgánů státní správy - je vždy zájmový spolek ta aktivnější strana?

Je nutno rozlišovat aktivity veřejnosti, včetně spolků na jedné straně a aktivity orgánů státní správy či územní samosprávy na straně druhé, mající různé zákonné povinnosti, které se musí nutně pohybovat v zákonem vymezených mantinelech. Tyto mají aktivní povinnosti vůči veřejnosti – tzn. sběr a zveřejňování informací o stavu životního prostředí, ale i o zahajování různých řízení ve věcech posuzování či povolování různých záměrů projektů či schvalování plánů. Zároveň musí umožnit veřejnosti (občanské společnosti) – tzn. i nevládním zájmovým spolkům, podat v těchto řízeních nějaké vyjádření.

To může být prostou formou bez nároku na zohlednění, či kvalifikovanou formou s nárokem, a to minimálně na vypořádání, kdy jsou pak případně povinni umožnit spolkům přístup do těchto veřejných řízení jako řádným účastníkům, tedy se stejnými právy a povinnostmi, jako např. žadateli v tomto řízení.

To jsou tedy aktivní povinnosti orgánů státní správy: zpřístupnění informací neomezenému okruhu subjektů bez nutnosti požádání, nebo naopak zpřístupnění informace na žádost subjektu. Mezi aktivní povinnosti také patří zveřejňování zahájení řízení o povolení (např. stavby). Spolky poté mají právo se přihlásit s podněty a orgány státní správy jsou povinny umožnit jim účastenství.

Tímto však aktivity orgánů státní správy mohou končit, resp. příslušný orgán státní správy sice vede příslušné řízení, ale jeho výsledek se již odvíjí často i od aktivit účastníků řízení, včetně občanských spolků, záleží tedy na jejich aktivní práci.

Na základě jejich aktivit bude v řízení utvářen určitý tlak na žadatele v řízení, jejich názory mohou vytvářet i určitý tlak na rozhodující úřad a mohou fungovat jako jakýsi lobbying. Ten ale není ve prospěch těchto spolků, ale ve prospěch ochrany veřejného zájmu (přírody, životního prostředí...).

Zároveň ale působí také jako jakási forma kontroly výkonu státní správy ze strany veřejnosti. Obecně se tedy dá očekávat, že účast občanských spolků v řízení nutí tento orgán více dbát na své povinnosti a dávat si pozor na svou činnost, aby byla v souladu se zákonem.

Je logické, že ekologický spolek bývá tou aktivnější stranou v oblastech své působnosti.

Jak ekologické spolky dle Vašeho názoru využívají všech svých zákonných možností, které mají k ovlivňování rozhodovacího procesu?

V každém konkrétním zákonu obvykle bývá uvedeno, ve kterých fázích rozhodování a řízení se může zapojit veřejnost, tedy i ekologické spolky. Tito účastníci mohou v příslušné fázi této možnosti využít – podat připomínku, vyjádření, námitku, expertizu.

Jak toho ovšem využívají, to je věc jiná, která má 2 aspekty:

Zda vůbec využívají přístupu do těchto řízení a jak toto právo využívají, když už do nějakého řízení přistoupí.

Co se týká přístupu do řízení: pokud se např. podle některých zákonů musí k odběru informací (o připravovaných zahajovaných správních řízeních a dalších zásazích do životního prostředí) ekologická organizace (spolek) sama přihlásit na příslušném úřadě, bývá toto obvykle podmíněno nutností tuto žádost každý rok prodloužit. Ta má tedy omezenou platnost na maximální dobu jednoho roku. To funguje jako určitá selekce spolků, které mají o hájení veřejných zájmů opravdový zájem a těch, které chtějí pouze (a třeba i účelově) informaci o jednom konkrétním případě.

Pokud už je do řízení zajištěn přístup, snaží se spolky dále využívat svá oprávnění ve všech fázích řízení, ve kterých se mohou nějakým způsobem angažovat (námitka, vyjádření, připomínka, důkaz).

Otázka ale je, zda zákony takovátoto oprávnění vůbec dávají, neboť toto platí pouze pro malé procento zákonů z těch, podle kterých se ve společnosti dennodenně ekologické případy řeší.

Je legislativa ekologickým spolkům nakloněna, nebo je podle Vás ze strany orgánů veřejné správy spíše opačná snaha, a to omezit činnost a práci těchto spolků?

Naprostojednoznačně: Je zde tendence neustále zužovat okruh oprávnění, tvořit stále striktnější omezení, omezovat oprávnění účastnit se řízení a podávání připomínek/námitek/vyjádření.

Tento standard byl nastaven ve smyslu mezinárodního práva někdy v 90. letech minulého století na základě Aarhuské úmluvy věnující se podílu veřejnosti včetně nevládních organizací typu ekologické spolky na řízení ve věcech životního prostředí.

V několika zákonech na počátku 90. let byla nastavena mimojiné oprávnění spolků na hlášení se o informace a účast v řízeních, ale postupem času se okruh oprávnění neustále zužuje, a to zejména v případech projednávání věcí ze stavebního zákona. Situace je pro spolky čím dál složitější a je smutné, že připravovaná legislativa z pera Ministerstva životního prostředí i nadále pokračuje v trendu ubírání práv k prosazení veřejných zájmů veřejností, zejména ekologických spolků.

Aarhuská úmluva dává práva nejen spolkům, ale z velké části i jednotlivcům – fyzickým osobám. České zákony však jednotlivcům tato práva nepřiznávají už vůbec, a spolkům velmi omezeně, oproti ostatním zemím EU.

Může být podle Vašeho názoru činnost těchto spolků do budoucna hrozbou pro státní zájmy České republiky?

Práva veřejnosti (tedy i ekologických spolků) jsou podobně jako u nás zakotvena i v ostatních evropských zemích, tato práva plynou kromě mezinárodních úmluv i z unijního práva. Veřejnost využívá pouze to, co mu stát v podobě zákonů poskytuje (dovolí, umožní). Co se týče spolků, ony by ani všechny svá práva nemusely využívat, kdyby to v naší společnosti fungovalo stejně, jako v jiných, ekologicky vyspělejších společnostech – např. skandinávské státy. Kdyby státní úřady skutečně plnily svoji úlohu a řádně zabezpečovaly výkon státní správy s ohledem na zájmy všech zúčastněných stran a všechny své zákonné povinnosti – například z Ústavy (článek 7) plynoucí odpovědnost státu za ochranu přírodního bohatství a šetrné užívání přírodních zdrojů.

Samozřejmě, vše se dá ale i zneužít. Například nadužívání všech práv široké veřejnosti, včetně ekologických spolků může vést ke zvýšení byrokratické zátěže – více řízení, mnohem delší průběh a mnohem více soudních přezkumů, což by v důsledku znamenalo nedostatek úředníků, soudců, státních zaměstnanců a zvýšení nutného rozpočtu na jejich úkony. To byl před dvěma lety důvod, proč Nejvyšší správní soud ČR v rámci svých připomínek odmítl legislativní návrh Ministerstva pro místní rozvoj na rozšíření práv veřejnosti právě dle Aarhuské úmluvy a v čemž důsledku nakonec nedošlo k jeho schválení.

Co se týká zneužití těchto práv veřejnosti a spolků pro státní zájmy ČR, aktuálně to dle mého názoru rozhodně není hrozba, je to vyloučeno.

Hovoří-li se v médiích o tzv. ekoterorismu, záleží samozřejmě na definici, ale dle mého názoru je pro Českou republiku pojem ekoterorismus nyní naštěstí naprosto cizí, muselo by dojít k proniknutí nějakého cizorodého prvku, nejspíše z východní či jižní Evropy.

Jak úspěšný lobbying ekologických spolků v oblasti přípravy nové či změny stávající legislativy aktuálně je?

Co se týče úprav legislativy, lobbying je velmi silný. Ať už se jedná opravdu o lobbying, který provádějí právě ony ekologické spolky, nebo odborné posudky, které poskytuje i naše Katedra práva životního prostředí a další vědecké ústavy.

Dle mého názoru je to potřeba, neboť tyto organizace upozorňují na různá problematická místa, kde by mohlo dojít ke snížení standardu zaručených demokratických práv, ale i standardu kvality ochrany životního prostředí.

Na úrovni různých správních řízení se dle mého názoru již nejedná o lobbying, ale o využívání zákonných práv, která mají všechny strany řízení stejná. Zde se totiž nejedná o lobbying někoho za něco, ale o podávání důkazů, svědectví, připomínek, námitek.

Je tedy ekologickým spolkům ze strany orgánů státní správy opravdu nasloucháno?

Co se týká úpravy legislativy, tak v posledních letech čím dál tím méně. Spolkům však pomáhá spojení s různými vysokoškolskými experty a dalšími zaměstnanci různých výzkumných institucí, tím se zvyšuje šance zákonodárné sbory v jejich názoru ovlivnit. Tak tomu bylo například u návrhů zákonů o Národním parku Šumava v roce 2012. Od začátku 21. století se však lobbying ve prospěch ochrany životního prostředí postupně stává dle mého názoru čím dál méně efektivním, což nahrává různým soukromým projektům developerských uskupení.